כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת מסעי ■ כ"ח תמוז ה'תשע"ו ■ 03.08.2016 ■ גליון מס' 388

תפוצה לכל קהילות ישראל

"הוא שלא כדרך הטבע"

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

בתורה הקדושה נאמר שהארץ תקיא את יושביה, כאשר הם יחטאו בחטאים גדולים, ה' ירחם. והנה בתקופה האחרונה נלחמת התקשורת הממלכתית, העיתונות ויתר המדיה וכבליה, בכל אותם אלה המגנים את אותם אלה בעלי נטיות הפוכות,העוברים במעשיהם על העבירה החמורה בתורת ישראל, הקב"ה יחזירם בתשובה שלמה במהרה.

והנה אינו דומה אדם נכשל ח"ו בעבירה, לאדם המתגאה בקול רם ובפומבי בעבירה שבידו. וכל שכן כאשר המדינה עצמה וחלק משריה ויועציה, ובעיקר אנשי התקשורת שבה, עושים את כל אשר לאל ידם לגנות וללעוג ולהוציא דיבה רעה על איסור מפורש בתורה הקדושה. אין לך קטרוג גדול מכך, ועל כולנו מוטלת חובה לזעוק ולהתריע ולהתפלל אל ה' יתברך שישיבם בתשובה שלמה, יידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו.

כל עוד אנו לא נמצאים במשטר קומוניסטי בולשיביקי, מתאפשר לנו, עדיין, להביע את עמדת ההלכה בכל נושא. בינתיים לא עוצרים אנשים וכולאים אותם מאחורי סורג ובריח על הבעת עמדת היהדות. אז הנה, הנה היא עמדת תורתנו הקדושה, זאת התורה לא תהיה מוחלפת, בעניין חמור זה. העיתונות החרדית נמנעת, ובצדק רב, להזכיר כל דבר ועניין שהכיעור או שמץ כיעור קשור אליו. אך ישנם במות בהם נוגעים בנושאים אלו בקביעות. אם כן, אם בכל מקרה עוסקים הם בנושאים שהשתיקה יפה להם, אדרבה, ישמעו ויקראו את עמדת והשקפת התורה הקדושה, אש שחורה על גבי אש לבנה, אותה קיבלנו מפי הגבורה.

במאמר זה אצטט, מבלי להוסיף מעצמי כלל, מתוך ספריו של גדול פוסקי אמריקה, מרן הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל, ואנו נקרא יחדיו ונראה כיצד גדול פוסקי ארה"ב בדור האחרון, מגדולי דור דעה ובעלי ההוראה, מתייחס בלשונו לעוון חמור זה:

בשו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"ד סימן קיג), נשאל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בדבר "מי שלאחר נישואיו נודע שהוא שטוף במשכב זכר, אם הוא מקח טעות".

האגרות משה מאריך לדון בעניין, כדרכו בקודש, משי"ס ופוסקים, וכותב כך: "אבל לענין נידון דידן, כיון שמצינו שבמום גדול הוא בעצם מקח טעות גם באשה כדבארתי באגר"מ חאה"ע ח"א סימן ע"ט וסימן פ' מסתבר שזה דהבעל הוא שטוף במשכב **זכור שהוא התועבה היותר גדולה והמאוס ביותר והוא דבר גנאי לכל המשפחה, וכ"ש שיהיה זה גנאי ביותר לאשתו אם בעלה בוחר יותר במשכב המאוס הזה תחת משכב אשתו, הוא ודאי קידושי טעות וברור לן ששום אשה לא היתה מתרצית להנשא לאדם מנוול ומאוס ובזוי כזה**, ואם תיכף כשנודעת מזה הלכה ממנו מסתבר שאם אי אפשר להשיג גט ממנו יש להתירה מדין קידושי טעות, אך אם אפשר להשיג גט צריך להשתדל בכל מאי דאפשר להשיג גט כשר, דהא אם אינו שטוף בזה אלא שנזדמן איזה פעם מצד שתקפו יצרו, אולי אין להחשיב זה לקידושי טעות, **אף שהוא רשע גמור גם בשביל פעם אחת** ויש שיטעו לדמות להחשיב גם זה קידושי טעות, **אבל אם הוא שטוף בזה שיותר נהנה ממשכב זכור ממשכב נשים, הוא ודאי קידושי טעות**, אבל כל זה אם הלכה ממנו תיכף אבל אם שהתה אצלו אף אחר שנודעת אז קשה לבטל הקידושין. ואם בא זה מענין שטות, **מאחר שהוא שלא כדרך הטבע**, ודאי הוא מום דכיון שהוא מצד שטות עלול לעוד שטותים, אבל בעצם הוא מצד רשעות וניוול שג"כ הוא טעות כדלעיל", עד כאן דברי האגרות משה.

❋❋❋

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סימן קטו) נשאל מבחור אחד כיצד עליו לשוב בתשובה על חטא משכב זכור, והנה תשובת רבינו זצ"ל:

"הנה אף לטרדותי המרובות מכיון שחז"ל אמרו כמה דברים מפני תקנת השבים, כל שכן שמוכרחין

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ומגרש לערים סביבותיכם
מעלות וסגולות רבות יש לארץ ישראל אבל עם כל מעלותיה הרוחניות היא משמשת גם מקום מגורים לבני אדם...
המשך בעמי 2

שוויית קיץ
האם בת שהיא שומרת תורה ומצוות ואינה רוצה לסרב לדין תורה, והאחים שלה (היורשים) אינם מסכימים לתת לה חלק בירושה, חייבת לוותר ולא לקבל שום חלק מהירושה?...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
חוה של זהב
אסתר וואהל נולדה בעיר פשמישל בפולין בשנת 1900 למניינם. כבחורה משכילה, שידעה בין השאר שבע שפות, החלה ללמוד לתואר דוקטור בעיר לבוב...
המשך בעמי 4

שביבים
■ ברכה על ישוב הארץ?
■ אלה מסעי הרבנים והאדמו"רים
המשך בעמי 5

להזדקק להשיב לבעל תשובה בין שהוא להשיב להלכה בין שהוא לחזוק שאל יפול רוחו ולהתרשל בדבר שצריך חזוק גדול להנצל מעצות היצר הרע, שלכן פניתי מעט להשיב לו על מכתבו, **והנה איני רואה שאלה להלכה במכתבו כי אף שבמכתבו שהוא איסור כרת, מסתמא יודע שמשכב זכור הוא גם איסור סקילה** כי בתורה בפרשת קדושים נאמר יומתו דמיהם בם וילפינן ג"ש מאוב וידעוני שהוא בסקילה כדאיתא בסנהדרין דף נ"ד ע"א עיין שם וכרת כתיב בסוף פרשת אחרי ונכרתו הנפשות שקאי על כל הא דלעיל עיין ברש"י ריש כריתות, ונמצא שאתה רוצה שאכתוב לך דברי חזוק להנצל מיצר הרע ואיזה עצה".

"והנה ראשית הידיעה **דחומר האיסור דסקילה וכרת וגם שנקרא תועבה והוא מחטאים המגונים ביותר ואף בני נח נצטוו על זה**, הוא כח גדול לעמוד כנגד היצר הרע, ושנית שהוא דבר שלא מובן שיהיה ע"ז ענין תאוה **דבבריאת האדם בעצם ליכא תאוה מצד טבעו להתאוות למשכב זכור**, שלכן אמר בר קפרא לרבי על תועבה זו שנאמר באיסור דמשכב זכור דפירושו תועה אתה בה בנדרים דף נ"א ע"א ופי' הר"ן שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר, וכוונתו דהוא על לשון תועבה שנאמר במשכב זכור יתר על לשון התועבות הנאמר ד' פעמים בסוף פרשת אחרי שקאי על כל העריות דעל קרא דתועבות לא הוקשה לו משום שאין צורך לבאור שפירוש שהם דברים מתועבין ומאוסין מצד איסורי התורה, אבל הוקשה לו על לשון תועבה הנאמר בזכור שני פעמים בפ' אחרי כשנאמרה אזהרה בלאו ובפ' קדושים שנאמר העונש מה שלא נאמר כן בשאר איסורי עריות דאם מצד האיסור מ"ט לא נאמר זה בשאר עריות, וע"ז תירץ בר קפרא שהוא תביעת הקדוש ברוך הוא בהקרא להרשעים, **שלעבירה זו דמשכב זכור הרי ליכא כלל תאוה מצד הטבע** שבראתי שיהיה להם תאוה למשכב הנשים דבלא תאוה לא היה אפשר לקיום ישוב העולם כדאיתא בגמ' בשני מקומות ביומא דף ס"ט ע"ב ובסנהדרין דף ס"ד ע"א, ולא אפשר שיהיה פלגא שיהיה לו תאוה לאשה המותרת ולא יהיה לו תאוה לעריות כמו שאיתא שם שפלגא מרקיעא לא יהבי ע"י תפלה שהוא מהטעם שלא נברא בתחלת הבריאה פלגא, **אבל למשכב זכור ליכא שום תאוה מצד הבריאה וכל התאוה לזה הוא רק תועה מהטבע לדרך אחר אשר גם רשעים בעלי תאוה שלא נמנעין מצד חטא ועון אין הולכין לשם שיצר הרע זה אינו אלא מחמת שהוא דבר אסור שהוא כמו להכעים ח"ו**, והחילוק הוא דהרשע הרי איתא ביומא דף ל"ה ע"ב שמתרץ עצמו נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי ומחייבין אותו רק מצד שיוסף מחייב את הרשעים, **אבל על עבירה דמשכב זכור אין להרשע העובר על זה שום טענה לתרץ את עצמו כי לא היה שייך להתאוות לעבירה זו**. והוא פירוש המדויק והנכון".

האגרות משה מאריך בענין ובהמשך כותב כך: **"על כל פנים תאוה למשכב זכור הוא נגד עצם התאוה וגם רשעים אין להם תאוה לזה בעצם, אלא שכל התאוה הוא רק מחמת שהוא דבר אסור והיצה"ר מסיתו להמרות נגד רצון הקדוש ברוך הוא** וידיעה זו הוא חזוק גדול נגד יצה"ר שכבר נצחתו שאתה מאמין בהקב"ה ובכל הי"ג עיקרים ובכל התורה שבזה תנצחהו על מה שמסיתך להמרותו ולהכעיסו, וקרא מפורש בהאזינו בתועבות יכעיסוהו, ופירש רש"י כגון משכב זכור שזה קרא הכתוב שהוא להכעיס"...

"ושלישית, **הגנאי אף לבני אדם, שכל העולם אף הרשעים מבזין לבעלי עבירה דמשכב זכור, ואף בעיני הרשע השני שעושה עמו העבירה הוא מזולזל ובזוי**, שזהו חזוק גדול נגד היצה"ר, ועיין בסנהדרין דף כ"ט ע"א דאמרינן לעדים כשמאיימין אותם שלא יעידו שקר בשביל תאות ממון לפי המסקנא דא"כ אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא סהדי שקרי אאוגרייהו זילי, הרי מפורש שזהו עצה טובה לחזק עצמו מתאות הממון וכמו כן היא עצה טובה נגד תאות עבירה מגונה ובזויה זו שלבד שהוא נגד התורה באיסור חמור היותר גדול הוא גם נגד עצם האנושיות שנעשה שפל ובזוי בתכלית השפלות, ולא רק שהוא גנאי הוא גם גנאי היותר גדול לכל משפחתו.

והעצה הגדולה הוא למוד התורה בעיון שהוא מציל ושומר מכל העריות ואף מהרהורים כדאיתא ברמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה וכ"ש שיועיל זה להנצל מיצה"ר דעבירה בזוי הזו. והנני גומר בברכה שתהא תשובתך שלימה וגמורה ותתגדל בתורה ויראת ה'. משה פיינשטיין".

***

מרן רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שעולם התורה נשען עליו בעשרות השנים האחרונות ורואה בו אחד מגדולי ברי הסמכא בשטח ההלכה והשקפת התורה, כותב דברים נחרצים ביותר, שאין צורך להוסיף עליהם דבר. אינני יודע האם וכיצד מוטל עלינו למחות כנגד פרסומי הגאווה הללו. אך לפחות הבה ונביע בקול צלול את עמדת התורה הקדושה בענין זה.

***

"אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תִּהֵא מֻחְלֶפֶת וְלֹא תִּהֵא תּוֹרָה אַחֶרֶת מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ".

(י"ג עיקרי האמונה להרמב"ם).

ומגרש לערים סביבותיכם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מעלות וסגולות רבות יש לארץ ישראל אבל עם כל מעלותיה הרוחניות היא משמשת גם מקום מגורים לבני אדם, מקום בו יוכלו הבריות להגשים ולממש את מטרותיהם הרוחניות והגשמיות. בפרשתנו מצווה אותנו התורה באופן כללי "והורשתם את הארץ וישבתם בה", מצוות כיבוש והתיישבות. - היא גם משרטטת לנו את גבולות הארץ ומצווה עלינו לחלק בגורל את הארץ לכל השבטים. מצוות ישוב הארץ מטילה עלינו חובות מגוונות אשר אחת מהן היא לשמור על חזותה החיצונית של הארץ. חובה זו מוצאים אנו בכמה מקורות: כמו המצווה שבפרשתנו להשאיר מגרש פנוי של אלף אמה סביב הערים כמאמר הכתוב: "ומגרש לערים סביבותיכם" - מה ייעודו של המגרש סביב העיר? על כך כותב רש"י: "ומגרש - ריווח, מקום חלק (ריק) חוץ לעיר סביב

להיות לנוי לעיר, ואין רשאין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה". את הדרישה לדאוג לנוי העיר מוצאים אנו גם במשנה: "מרחיקין את האילן מן העיר חמישים אמה" (ב"ב כד ב) ושאלו שם בגמ': "מאי טעמא? אמר עולא: משום נויי העיר". ופרש"י שם: "לפי שנוי לעיר כשיש מרחב פנוי לפניה". ופסק הרמב"ם (פ"י מהל' שכנים ה"א): "מרחיקין את האילן מן העיר כ"ה אמה ובחרוב ובשקמה חמישים אמה משום נויי העיר". וחכמינו ראו כחלק מחיבת הארץ את הדאגה לאיכות הסביבה כמו שמסופר (כתובות קיב) על רבי חנינא שהיה משווה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ, שהייתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים.

עמדתה של היהדות לנוי כערך שיש לטפחו אינה מצטמצמת לתחום המראה החיצוני של הארץ בלבד אלא היא מציינת אותו לשבח גם בשאר תחומי החיים כמו: "שלושה מרחיבין דעתו של אדם אלו הן: דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים" (ברכות נז ב) ועל מה שאמרו שם (נח ב) "ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר: ברוך. . . שככה לו בעולמו" ועל כך כתב הרמב"ם: "הרואה בריות נאות ומתוקנות ביותר" ובירושלמי (ע"ז פ"א ה"ט) אמרו: ראה אפילו חמור נאה או גמל נאה אומר: ברוך שכך לו בריות נאות בעולמו".

המקרא עצמו מציין את היופי כאחד השבחים שמשתבח בו האדם, ואין הכוונה רק ליופייה של האשה כמו שנאמר ברחל: "ורחל הייתה יפת תואר" או על אביגיל: "והאשה טובה שכל ויפת תואר". השבח הזה כולל לא רק את האשה אלא את המין האנושי כולו כולל הגברים, כמו שנאמר על יוסף: "ויהי יוסף יפה תואר" וכן על דוד: "כי היה נער אדמוני עם יפה מראה" או "והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי" ואולי תאמר שהמקרא רק מציין זאת כעובדה מבלי לתת לו ציון, באו חכמים ואמרו (אבות פ"ו מ"ח): "הנוי והכח . . . נאה לצדיקים ונאה לעולם". היופי הוא ערך לא רק בחיי החולין אלא אף בדברים שבקדושה. על הכתוב "זה א-לי ואנווהו" שאלו בירושלמי (פאה פ"א ה"א) : "וכי אפשר לו לאדם לנוות את בוראו? אלא אנווהו לפניו במצוות - אעשה לפניו לולב נאה, סוכה נאה, שופר נאה, ציצית נאין ותפילין נאין" או כלשון הבבלי (שבת קלג ב): "התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה . . . ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאים".

והנה עם כל השבחים על היופי די לנו להזכיר את הכתוב: "שקר החן והבל היופי" שממנו משמע כאילו יש הסתייגות מהיופי, ואם כך מתי היופי הוא רצוי ומתי יש להסתייג ממנו? היופי אינו הערך הבלעדי של החיים, יש לאדם בחיים שני ערכים, האחד תפקידו להקנות לאדם שלושה דברים: א. להרחיב דעתו של האדם ב. לרומם את נפשו , והשלישי לעדן את כישרונותיו. ובערך הזה נכלל כל תורת היופי אשר ממנה יצאו חכמות שונות כמו המוסיקה, הציור האומנות וכיוצא בזה, שעם כל חשיבותן הן אינן נותנות לאדם את עצם החיים, לא בחיי שעה וכל שכן שלא בחיי העולם. והערך השני נוגע לעצם החיים עצמם, כמו הרפואה והתמדת הבריאות ובמובן זה צריך להתייחס גם לחוקי התורה בתור חוקי עצם החיים שתפקידם אינו רק להנעים את החיים לשעתם אלא שבהם יקנה האדם את עצם החיים, לכן צריך תמיד להעדיף את המועיל על הנעים. וכל עוד אפשר לקיים את שניהם את האתיקה עם האסתטיקה מבלי שהאחד יפגע בשני עלינו לקיים את שניהם. אבל באותם מקרים שקיימת התנגשות בין השניים, שהגירוי של היופי עלול לפרוץ את גדרות התורה והמוסר, אז יאלץ האדם לגרוע את עיניו מהרגשת היופי הפוגע בעיקר בחיים. ואכן הכתוב: "שקר החן והבל היופי" יש לו המשך "אשה יראת ה' היא תתהלל" ואין כאן סתירה במובן שהאשה תהלל ביראת ה' שלה ולא ביופי - אלא כמו שרבנו הרצי"ה היה רגיל לפרש את הכתוב כך: שאם כל היש של האשה זה רק החן ויופי, אז החן והיופי כשלעצמם הם שקר והבל, אבל אם האשה נוסף לחן והיופי יש לה גם "יראת ה'", אז היא תוכל להתהלל לא רק ביראת ה' שלה אלא גם בחן וביופי שלה - חן ויופי לבד הם שקר והבל ואם הם מחוברים ליראת ה' אז יש להשתבח גם בהם. וכך פירוש הכתוב: ואשה יראת ה' היא תתהלל בחן וביופי.

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואלת לאה פ. מגבעת שמואל: בעקבות פרשת פינחס שקראנו לאחרונה ובה נכתבה 'פרשת נחלות' בעקבות שאלת בנות צלפחד, עיינתי קצת בדיני ירושה על פי ההלכה, וראיתי שאכן לפי ההלכה אין הבנות זכאיות לחלק בירושה אם יש בנים יורשים, ורק אם אין בנים הירושה עוברת לבנות.

כידוע לפי החוק האזרחי כאן במדינה, הבנות והבנים יורשות שווה בשווה.

שאלתי היא, האם אכן בת שהיא שומרת תורה ומצוות ואינה רוצה לסרב לדין תורה, והאחים שלה (היורשים) אינם מסכימים לתת לה חלק בירושה בטענתם שכך ההלכה, חייבת באמת לוותר ולא לקבל שום חלק מהירושה?

תשובה: הנה דיני ירושה ביחס שבין ההלכה לחוק האזרחי הם מעט מורכבים ואי אפשר לסקור את כל הפרטים ביריעה הקטנה העומדת לרשותי, ולכן אשתדל לכתוב באופן כללי כדי לקבל פחות או יותר תמונה ברורה בנידון זה.

ראשית, אתקן את דברי השואלת שמשמע משאלתה שאין בנים הירושה עוברת לבנות, ואמנם זה אכן נכון, אבל יש לדעת שאם אין בן אבל הבן השאיר אחריו זרע בעולם (כלומר שלמורישים היה בן שנפטר בחייהם) אז זרע הבן קודם בירושה לבנות, ולכן על פי דין תורה נכדה מצד הבן קודמת בירושה לבת של המורישׁ[א].

אמנם כל זה מדובר שהמוריש אינו השאיר אחריו צוואה, או שהשאיר אחריו צוואה שאינה תקפה על פי ההלכה, אבל אם המוריש כתב צוואה שתקפה על פי ההלכה, הרי שבמקרה כזה חלוקת הירושה נקבעת לפי הצוואה ולא על פי סדר הנחלות שכתוב בשולחן ערוך[ב].

כדי שהצוואה תהיה תקפה על פי ההלכה היא צריכה להיות כתובה בלשון של מתנה מחיים, שהרי אם המוריש יכתוב שהוא מוריש את

רכושו או את חלק מרכושו לביתו, הרי שצוואה כזו לא תהיה תקפה מאחר שאין ירושה לבנות, אבל אם יכתוב שהוא נותן לה מתנה, הרי שבוודאי אדם בחייו נכסיו ברשותו וזכאי לעשות בהם ולחלקם למי שרצונו בכך, אולם מאחר ואדם לא יכול לתת מתנות לאחר פטירתו צריכה להיות הצוואה כתובה בלשון של מתנה מחיים[ג].

אמנם במקרה ואין צוואה אז סדר הנחלות המוזכר בשולחן ערוך הוא הקובע.

וכעת לנידון השאלה: הנה במדינת ישראל משפט הירושה נקבע לפי החוק האזרחי ולא על פי ההלכה, ולכן אם הבת תרצה לסרב לדין תורה, ותגרור את אחיה לבית המשפט, הרי שהיא תזכה לחלק שווה בירושה.

אמנם השואלת הדגישה בדבריה שמדובר על בת שהיא שומרת תורה ומצוות ורוצה לנהוג על פי ההלכה, וכעת שואלת האם יש ביכולתה לדרוש חלק מסוים מהירושה?

כדי לענות על שאלה זו יש להקדים שכדי שהאחים יוכלו לממש את הירושה ולהעביר לרשותם את העיזבון הרי שהם זקוקים לחתימות כל מי שנחשב כיורש לפי החוק האזרחי, ונמצא שהאחים זקוקים לחתימה של אחותם או אחיותיהם כדי שיוכלו לממש את הירושה, וכאן נשאלת השאלה האם יכולה הבת לומר שכל זמן שאינה מקבלת חלק מסוים בירושה, אינה מסכימה לחתום!

איך ההלכה מתייחסת לדרישה של הבת? האם מתייחסים אליה כסחטנית שמשתמשת בקלף המיקוח שנפל לרשותה עקב כך שחוקי הירושה במדינה הם לפי החוק האזרחי ולא על פי ההלכה? הרי זה ברור שאם חוקי הירושה במדינה היו על פי ההלכה, האחים לא היו זקוקים כלל לחתימת הבנות, ורק בגלל שהחוק הוא לפי החוק האזרחי הם זקוקים לחתימתה, ולכן יש אפשרות לראות זאת כסחטנות שאינה מותרת, כי היא רוצה על ידי סחטנות זו לקבל מה שלא מגיע לה על פי ההלכה, או שדרישתה מוצדקת שמאחר והם זקוקים לחתימה שלה היא מבקשת שכר על חתימתה, ואינה חייבת לחתום בחינם.

נחלקו בזה הפוסקים[ד], יש שרואים זאת כסחטנות שאינה מותרת על פי ההלכה, ומחייבים את הבת לחתום (אלא אם כן תסרב לדין תורה) ונוקטים שהיא חייבת לחתום לאחים מדין 'השבת אבדה' ומדין כופין על מדת סדום, אולם יש מהפוסקים שרואים זאת כדרישה הוגנת וצודקת ורשאית היא לקבל סכום מסוים כשכר אמירה וחתימה.

למעשה כמדומני שכיום בתי הדין נוהגים על פי הדעה המאפשרת לבת לדרוש סכום מסוים על חתימתה, ויש בזה משום 'דרכי שלום' וכן גדר וסייג כדי לא להיגרר לדיונים בערכאות.

הסכום אותו הבת יכולה לדרוש כשכר על חתימתה הוא לפי ראות עיני הדיין, ויש מהפוסקים שהזכירו סכום של 10% מסך הירושה[ה].

כאמור, אין לראות באמור לעיל ייעוץ משפטי, ואין לסמוך על כך, והדברים נכתבו באופן כללי.

א - שו"ע חו"מ סימן רע"ו. ויש לדעת שאם יש למוריש בנות רווקות הרי שהן זכאיות לכסף מהירושה עבור חתונתן וכמבואר בשו"ע אבן העזר סימן קי"ג.

ב - שם.

ג - וכבר מצאנו שהיה נהוג לכתוב לבת מתנה מחיים והיה נקרא שטר זה 'שטר חצי זכר' עיין ברמ"א שו"ע חו"מ סימן רפ"א.

ד - עיין בזה בשו"ת שואל ומשיב מהדורה תליתאה חלק א' סימן רס"ה, שו"ת רב פעלים חלק ב' חושן משפט סימן ט"ו, שו"ת ציץ אליעזר חלק ט"ז סימן נ"ב. מנחת אשר לבמדבר סימן נ"ח, ועוד ועוד.

ה - וכמובן שהסכום משתנה לפי מספר הבנים ומספר הבנות. עוד יש להדגיש שגם אם נכתבה צוואה על ידי המוריש (התקפה על פי ההלכה וכן להבדיל על פי החוק האזרחי) שבה הוא מורישׁ את כל נכסיו לבניו ולא לבנותיו, עדיין רשאית הבת לבקש סכום מסוים עבור חתימתה, אלא שבזה אם האחים לא ישעו לדבריה ויקחו אותה לבית המשפט עלולה היא לספוג הוצאות משפט, אך אם האחים לא ירצו להיגרר לבית המשפט, ייתכן שיסכימו להתפשר עם הבת ולתת לה סכום מסוים עבור חתימתה, ולפי הפוסקים המתירים פעולה זו, פעולה זו מותרת גם במקרה כזה ודו"ק.

סיפור לשבת

חוה של זהב

אסתר וואהל נולדה בעיר פשמישל בפולין בשנת 1900 למניינם. כבחורה משכילה, שידעה בין השאר שבע שפות, החלה ללמוד לתואר דוקטור בעיר לבוב, דבר נדיר ביותר באותם ימים, כשמדובר באשה יהודיה ודתייה. בעת לימודיה נפטרו שתי אחיותיה ממחלות שונות, בנוסף לאחיה שנפל במלחמת העולם הראשונה, והיא נותרה יחידה להוריה. אז החליטה להפסיק את לימודיה ולהתחתן כדי להבטיח את המשכיות משפחתה. היא השתדכה עם רופא בשם אברהם גינזבורג מהעיר וורשה, מרחק כמה מאות קילומטרים מלבוב.

בני הזוג עלו לארץ ישראל בשנת תרצ"ב (1932). כשהגיעו, נשלח הבעל להיות הרופא של נהלל. במשך הזמן, הריחוק מחיי היהדות העיק על אסתר. היא החליטה לנסוע לירושלים כדי לחגוג את ראש השנה ולטעום קצת יידישקייט. בעלה הצטרף אליה לקראת יום כיפור. למחרת, כאשר חזר לקיבוץ, פיטרוהו מעבודתו.

בני הזוג עלו להתגורר בירושלים. ד"ר גינזבורג עבד באופן פרטי, היה רופא בבית זקנים בשכונת מקור ברוך בירושלים, וכמו כן שימש כרופאו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק ושל תלמידי ישיבת "מרכז הרב". אסתר הייתה מזכירתו הרפואית של בעלה וגם עסקה בפעולות צדקה וחסד. באותה עת היו נזקקים רבים, אבל היו מעטים שסייעו להם באופן מסודר. היא התמסרה לעניין והייתה, בין היתר, ב"וועדת המסעדה", שדאגה באופן בלעדי למזון עבור תלמידי "מרכז הרב". דבר אחד העיב על אושרם של בני הזוג: הם לא זכו לפרי בטן.

באחד הימים הגיע הרב קוק בעצמו לפני נשות "וועדת

המשך בעמוד הבא...

המסעדה" וממש התייפח בפניהן על תלמידיו:
"אין לילדים שלי מה לאכול!..."

הוא זירז אותן להשיג כספים היכן שרק יוכלו. הן הגדילו את מאמציהן, עברו מדלת לדלת, התרימו אפילו ברחובות, וספגו עלבונות מעוברי אורח, בנוסח "מה פתאום שהבחורים ישבו וילמדו תורה?! שילכו לעבוד!" כל מי שהוציא מטבע מכיסו, קיבל סרט עם סיכה, שעליו נכתב "הוא תרם לישיבת מרכז הרב!" כך אספו פרוטה לפרוטה ופרנסו את בחורי הישיבה.

בשלהי תרצ"ה, הלך לעולמו הרב קוק זצ"ל. השנים חלפו וקבוצת הנשים, בראשות אלמנתו, הרבנית ריזא רבקה קוק, שכללה בין השאר את הרבנית טייטלבוים והרבנית אסף, אשת השופט העליון, המשיכה לדאוג ללא לאות לבחורי הישיבה. יום אחד, כשהמצב היה בכי רע, ישבו הנשים וטיכסו עצה כיצד ניתן עוד להשיג כסף. ואז קמה אסתר, הראתה לנוכחות את טבעת הזהב המשובצת ביהלום שקיבלה לחתונתה, ואמרה: "אני מוותרת על טבעתי היקרה. כך נוכל להשיג אוכל לבחורים לכמה חודשים נוספים!"

התעורר ויכוח סוער בין הנשים, האם מותר לקבל ממנה את הטבעת. חלקן טענו שאסור להן למכור חפץ כה אישי ויקר. הויכוח נמשך עד שהרבנית קוק, שישבה בראש השולחן, פסקה: "אם הגברת גינזבורג תורמת את הטבעת בלב שלם, מותר לנו לקבל אותה!"

הנשים התרגשו כשהסירה אסתר את טבעתה, והרבנית בירכה אותה: "יהי רצון שהיד שהסירה את עדיה מעליה, תזכה לחבוק פרי בטן!"

הטבעת נמכרה במחיר רב, וכך סופקו סעודות לתלמידים לתקופה ממושכת.

כעבור שנתיים ילדה אסתר, בגיל 39, את בתה הבכורה, חוה, לאחר שמונה שנות עקרות. לאחר כמה ימים קיבלה מכתב מאת הרבנית קוק, הכתוב על נייר מכתבים רשמי של הישיבה:

"בשם וועד הנשים למען קרן המסעדה של הישיבה המרכזית הקדושה 'מרכז הרב', הננו מביעות לה בזה את מיטב ברכותינו להולדת בתה. בשמחה מיוחדת הננו מזכירות למעלת כבודה כי לפני שנתיים תרמה טבעת זהב עם יהלום לטובת מסעדתנו. בירכנוה אז: כי אותה יד אשר הסירה את עדיה מעליה למען החזקתה של תורה בבית חיינו, תזכה לחבוק פרי בטן. והרינו שמחות עתה מאוד כי ברכתנו זו נתקיימה, תודה לא־ל..."

כעבור שנתיים הביאה אסתר לעולם גם את גדליה. לאחר שלושה חודשים לקה ד"ר גינזבורג בלבו והלך לעולמו. לאחר שבע שנים התחתנה אסתר עם רבה של עכו, הרב ברוך ישר. חלפו שנים רבות והיא ראתה נכדים מבוגרים, עד שנפטרה בגיל שמונים ותשע ונטמנה בהר הזיתים בירושלים.

כאשר הסופר שמחה רז, הוציא את ספרו "מלאכים כבני אדם" על חייו של הרב קוק זצ"ל, התפלא גדליה גינזבורג לראות כי סיפורה של אמו מופיע לצד צילומו של המכתב. הוא התקשר לשמחה רז ושאל בתמיהה: "כיצד הגיע אליך הסיפור המשפחתי שלנו?!" הסופר השיב בתמיהה: "מה זאת אומרת? אנחנו גדלנו על הסיפור הזה!"

בימים אלה ממש בת הנס, חוה [יערי] הסתלקה לבית עולמה. ותודה למוריה זעירא בת משפחתה על הסיפור הנפלא. ■

שביבים / שאול שיף

ברכה על ישוב הארץ?

מדוע אין מברכים ברכה על מצות ישוב ארץ ישראל?

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת מסעי כתוב: והורשתם את הארץ וישבתם בה. (במדבר ל"ג, נ"ג)

דעת ה"רמב"ן" (ספר המצוות עשין ד'), שהדר בארץ ישראל מקיים בכך מצות "עשה" מן התורה, כפי שנאמר (במדבר ל"ג, נ"ג): "והורשתם את הארץ וישבתם בה".

והקשו בספר מרפסין איגרי בפרשתנו, וז"ל: מדוע אין מברכים על מצווה זו, כשם שמברכים על כל המצוות?

א) תירצו בשם הרב ישעיה אולמן שליט"א, וז"ל: בברכת המזון, בברכת הארץ, כשאנו אומרים: "נודה לך וכו'... על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה", נכלל בזה גם ברכה על הישיבה בארץ.

ב) עוד תירצו בשם הרב חיים הלוי שליט"א, והרב שרגא רוזנטל שליט"א, וז"ל: יתכן שהטעם לכך הוא, מפני שאין הישיבה בארץ ישראל נראית כקיום מצוה, וכשם שכותב בעל ה"ערוך השלחן" שאין לברך על מצות כיבוד אב ואם, מפני שאין זה נראה כקיום מצות ה', אלא כהתנהגות נורמלית של כל בני האדם. כך גם היושב בארץ ישראל, אין ניכר ממעשיו שהוא עושה כן מחמת מצות ה', ויתכן שהוא מתגורר בארץ, כי רצונו לגור בארץ כל שהיא, ולא לשם מצווה. מסיבה זו, לא נתקנה על כך ברכה.

ג) ובשם הרב ח"ש כהן שליט"א, והרב חיים גרנבוים שליט"א תירצו, שהנה בכל המצוות נתקנה הברכה "עובר לעשייתן", ולא לאחר מכן. ולגבי מצווה זו של ישיבת הארץ, קשה מאד לברך עליה "עובר לעשייתן", שכן, אדם שנולד כבר בארץ, ודאי קדם וקיים כבר את המצווה, ואין הוא יכול כבר לברך לאחר קיום המצווה. וכמו כן אדם המגיע מחוץ לארץ, יתקשה למצוא בדיוק את מקום גבולה של ארץ ישראל, שמשם ואילך מקיים הוא את המצווה. לכן מראש לא נתקנה ברכה על מצווה זו.

אלה מסעי הרבנים והאדמו"רים

המסע ההיסטורי של הראי"ה קוק והרי"ח זוננפלד, הוביל למפגש היסטורי בטבריה של שני אדמו"רים: רבי אברהם אלימלך פרלוב מקרלין עם רבי אברהם וינברג מסלונים, ביום י"ט בשבט תרצ"ג - 14 בפברואר.

רבות נכתב על "מסע הרבנים" או "מסע התשובה", שבו נסעו יחדיו הרב יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים והרב אברהם יצחק הכהן קוק, רבה של יפו, לביקור במושבות בארץ ישראל, ביום י"ט בחשוון תרע"ד (1913), ועמם הרב יעקב משה חרל"פ והמגיד הקנאי הירושלמי, הר' בן ציון יאדלר עם האדון יונתן בנימין הלוי איש הורביץ, נציג האמרכלים והפקידים של הו"ד (הולנד-דייטשלנד). ואילו אני, אליעזר שפר*, מבקש לשתף אתכם בסיפור אישי הקשור בעקיפין למסע.

ומעשה שהיה כך היה:

כאשר חנתה המשלחת במושבה יבניאל בגליל התחתון בערב שבת, הגיע למקום רבי משה קלירס - רבה של טבריה, כדי לשבות עמם את השבת בתוככי המושבה יחד עם החלוצים.

בעקבות אותה שבת, נוצרו קשרים ידידותיים בין הראי"ה קוק לבין רבי משה קלירס, שנמשכו בהתכתבות ענפה ביניהם ושחלקה שמור עד היום אצל מחזיקי העיזבונות.

לימים שיתף רבי משה קלירס את הרב קוק בעוגמת הנפש שיש לו מהמחלוקת הקשה השוררת בין חסידי סלונים לבין חסידי קרלין בטבריה ואף ביקש ממנו לייעץ לו איך ליישב את המחלוקת שלדעת יודעי דבר נבעה בעיקר בגלל השליטה של חסידי סלונים בכספי החלוקה של הכוללים, אך ברבות השנים היו למחלוקת היבטים נוספים שהתבטאו גם באורחות החיים.

כדי להסביר את יסודות המחלוקת ותוצאותיה, הרי הממצאים לפניכם:

כאשר העלייה החסידית בראשותו של רבי מנחם מענדל מויטבסק הגיעה לטבריה בשנת תקמ"ה - 1781, הם הקימו "כולל" אחד משותף לכל החסידים. אולם, בשנת תקפ"ז 1827 התפלג הכולל לשניים, האחד "כולל וואהלין" והשני "כולל רוסיה" הוא "כולל רייסין", שבו שלטו חסידי סלונים. בכולל וואהלין שלטו בעיקר חסידי בית רוזין (בויאן), שנקרא גם "כולל בויאן" ואילו חסידי קרלין הקימו כולל משלהם הוא "כולל קארלין".

לשם הבהרה:

ל"כוללים" בימים ההם הייתה השפעה רבה מאוד על אופן השימוש בכספי "החלוקה", שהם הכספים ששלחו החסידים בחו"ל לקיום אחיהם החסידים בארץ ישראל.

מכיוון שכולל רייסין היה כולל גדול וחזק יותר, שלטו חסידי סלונים גם במוסדות הרווחה והחינוך ובישיבת "אור תורה" שעל ציון רבי מאיר בעל הנס, ואילו חסידי קרלין רובם ככולם התפרנסו כל אחד ומקצועו. נמצא, שרוב חסידי קרלין התפרנסו מעיסוקיהם והיו מעורבים בדעת עם הבריות. ואילו רוב חסידי סלונים התפרנסו מכספי החלוקה של כולל רייסין וניכרו בדעותיהם הקנאיות והמתבדלות. על רקע זה נוצרו עימותים ומחלוקות בין חסידי סלונים לבין חסידי קרלין ועל כך ביקש הרב משה קלירס מהרב קוק לייעץ לו איך ליישב את המחלוקת הזו.

על כך השיב לו הרב קוק שהפתרון נמצא בידי שני האדמו"רים" רבי אברהם וינברג - הלא הוא ה"בית אברהם" מסלונים ורבי אברהם אלימלך פערלוב - האדמו"ר של חסידי קרלין, משום שרק הם מסוגלים להשכין שלום בין שתי החסידויות הללו.

עברו שנים רבות ובחודש שבט תרצ"ג הגיעו שני האדמו"רים הנכבדים לביקור אצל חסידיהם בעיר טבריה וכאשר התבשר הרב משה קלירס על הולדת הבן של הר' חיים וטילה שפר, גמלה בלבו ההחלטה לזמן את שני האדמו"רים לברית המילה של הרך הנולד, ובעצה אחת עם הר' חיים שפר, האבא של התינוק, הוסכם להזמין לבית הכנסת של חסידי קרלין את האדמו"ר מסלונים (המוהל) למול את הילד ואת האדמו"ר מקרלין לשמש כסנדק - ויהי כן.

ותהום העיר טבריה מהאירוע היוצא דופן והמיוחד הזה.

ברבות השנים, הסתקרנתי ושאלתי את אבי ז"ל כמה זמן החזיק ה"שלום בית" הזה בעקבות ביקורם של שני האדמו"רים, ואבי היה משיב לי: "...יש אומרים כמה חודשים".

למען הגילוי הנאות: התינוק הנימול על ידי האדמו"ר מסלונים והמסונדק על ברכי האדמו"ר מקרלין (ביום חמישי י"ט בשבט תרצ"ג) זה אנוכי! אליעזר שפר.

*יו"ר איחוד בתי הכנסת בישראל והעולמי . היום בירושלים ו"יקיר ירושלים".

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il